

รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี)

รหัสวิชา ศ๒๓๑๐๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

เรื่อง เปรียบเทียบองค์ประกอบในงานดนตรี
และงานศิลปะอื่น

ครูผู้สอน ครูจักรพันธ์ สุวรรณเกิด
ครูโชติกา สมพงษ์

เรื่อง เปรียบเทียบ
องค์ประกอบในงานดนตรี
และงานศิลปะอื่น

ทบทวนองค์ประกอบของดนตรี

๑. เสียง

๒. จังหวะ

๓. ทำนอง

๔. การประสานเสียง

๕. สีสันทันของเสียง

จุดประสงค์การเรียนรู้

ด้านความรู้

๑. นักเรียนสามารถบอกองค์ประกอบพื้นฐานในงานทัศนศิลป์ได้อย่างถูกต้อง
๒. นักเรียนสามารถบอกองค์ประกอบพื้นฐานในงานนาฏศิลป์ได้อย่างถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

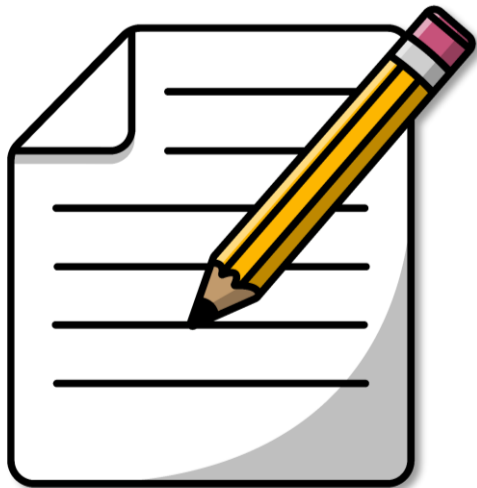
ด้านทักษะและกระบวนการ

นักเรียนสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบของงานดนตรีกับงานทัศนศิลป์หรือนาฏศิลป์ได้อย่างถูกต้อง

ศึกษาใบความรู้

เรื่อง องค์ประกอบของงานทัศนศิลป์และงานนาฏศิลป์

สรุปลงในใบงาน

เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้เกี่ยวกับ
องค์ประกอบของงานทัศนศิลป์และนาฏศิลป์

ใบความรู้ เรื่อง องค์ประกอบของงานทัศนศิลป์และนาฏศิลป์
 หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง เปรียบเทียบองค์ประกอบในงานศิลปะ
 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง เปรียบเทียบองค์ประกอบในงานดนตรีและงานศิลปะอื่น
 รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี) รหัสวิชา ศ๒๓๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ศิลปะแต่ละแขนงทั้งดนตรี นาฏศิลป์ และทัศนศิลป์ มีองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญต่าง ๆ ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน การวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบในงานศิลปะแขนงต่าง ๆ นักเรียนต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบในงานศิลปะแขนงต่าง ๆ ซึ่งเนื้อหาสาระขององค์ประกอบเบื้องต้นในงานศิลปะแต่ละแขนงมีรายละเอียดดังนี้

๑. องค์ประกอบเบื้องต้นของนาฏศิลป์

นาฏศิลป์ไทยเป็นศิลปะการแสดงที่มีความงดงาม อ่อนช้อย และเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่อยู่คู่ชาติไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การแสดงนาฏศิลป์ไทยแต่ละประเภทที่มีความงดงามนั้นจะต้องมีองค์ประกอบนาฏศิลป์ที่ช่วยให้การแสดงมีความงดงามและสมบูรณ์ ดังนี้

๑.๑ การพริ้วรำหรือลีลาการใช้ท่ารำ คือ การแสดงนาฏศิลป์ไทยเป็นการแสดงที่มีการร่ายรำสวยงาม โดยการประดิษฐ์คิดค้นท่ารำต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบแบบแผน ให้เหมาะสมกับการแสดงเพื่อถ่ายทอดเรื่องราว และสื่อความหมายในการแสดง เช่น ระเบียบท่ารำของท้าว นางฟ้า ที่มีความหมายสวยงาม ดูมีความสุข

ภาพที่ ๑ ผู้แสดงนาฏศิลป์
 ที่มา : <https://pantip.com/topic/entertainment>

๑.๒ จังหวะในการแสดง การฝึกหัดนาฏศิลป์ไทย จำเป็นต้องใช้จังหวะเป็นพื้นฐานในการฝึกหัด เพราะจังหวะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติและมีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน หากผู้เรียนมีทักษะทางการฟังจังหวะแล้วก็สามารถรำ ได้สวยงาม แต่ถ้าผู้เรียนไม่เข้าใจจังหวะ ก็จะทำให้รำไม่ถูกจังหวะหรือเรียกว่า "บอดจังหวะ" ทำให้การรำก็จะไม่สวยงามและถูกต้อง

๑.๓ ดนตรีประกอบการแสดง ในการเคลื่อนไหวท่าทางการแสดง จำเป็นต้องมีดนตรีประกอบการแสดง เพื่อเพิ่มอารมณ์ให้การแสดง และเพื่อให้ผู้รำทำตามจังหวะได้อย่างถูกต้อง

๑.๔ คำร้อง บทพากย์ บทเจรจา เป็นเนื้อเรื่องหรือเรื่องราวที่การแสดงในฉากนั้น ๆ ต้องการถ่ายทอด

"เสียงกรงกนกเขมรพชพชาม	พ่ายแสงแสงฉาย
จตุรพักตรพิมาน	ลีลาชายชี่
อังกะมอญ	กึกก้องก้อง
ดุษฎีนิรมล	เบียดบีบบีบ
เสียดใจโศกโศก	
ยักยักโกลน	
กมลระทมแสงแสงฉาย"	

ภาพที่ ๒ ตัวอย่างบทพากย์
 ที่มา : <https://khonsite.wordpress.com/๒๐๑๖/๐๔/๑๖/>

๑.๕ การแต่งกาย แต่งหน้า การแต่งกายในการแสดงนาฏศิลป์สามารถบ่งบอกถึงยุค ฐานะ และบรรดาศักดิ์ของผู้แสดงละครนั้นๆ โดยเฉพาะ การแสดงโขน การแต่งกายจะเปรียบเสมือนแทนสีกายของตัวละคร เช่น เมื่อแสดงเป็นหนุมานจะต้องแต่งกายด้วยชุดสีขาว มีลายปีกเป็นลาย ทักซิณวัตร สวมหัวขลุ่ยสีขาวยาวเป็นต้น การแต่งหน้าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ผู้แสดงสวยงาม และอำพรางข้อบกพร่องของใบหน้าของผู้แสดงได้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้อิทธิการแต่งหน้าเพื่อบอกรัก บอกลักษณะเฉพาะของตัวละครได้ เช่น แต่งหน้าคนหนุ่มให้เป็นคนแต่งหน้าให้ผู้แสดง เป็นตัวตลก เป็นต้น

ภาพที่ ๓ การแต่งกาย แต่งหน้าในการแสดงรำเกิดเชิงกลองยาว
 ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=๗RagnGeKbbw>

๑.๖ อุปกรณ์การแสดง การแสดงนาฏศิลป์บางชุดการแสดงอาจมีอุปกรณ์ประกอบการแสดง เพื่อให้การแสดงมีความสมบูรณ์สวยงามมากขึ้น ซึ่งการสร้างสรรค์อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดงจะมีการออกแบบตกแต่งให้เหมาะสมกับชุดการแสดง เช่น การแสดงระบำตารีกีปัส มีการใช้พัดประกอบการแสดง ซึ่งมีการออกแบบพัดให้สวยงามเหมาะสมกับการแสดง

ภาพที่ ๔ อุปกรณ์การแสดงต้นกำรำเคียว
 ที่มา : <https://sites.google.com/site/thaiskitsfoursectors๒๐๑๘/kar-ete-nka-ra-kheiyw>

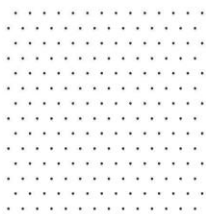

๒. องค์ประกอบของทัศนศิลป์

องค์ประกอบในงานทัศนศิลป์ หรือทัศนธาตุ (Visual Elements) ในทางทัศนศิลป์ คือ ส่วนประกอบของศิลปะที่ตามองเห็นได้ ซึ่งเป็นเรื่องให้ผู้เรียนศิลปะทุกคนต้องเรียนรู้เป็นพื้นฐาน เพื่อที่จะนำไปใช้ได้ให้เกิดประสิทธิภาพในสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ซึ่งประกอบไปด้วย จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง น้ำหนักอ่อน-แก่ สี บริเวณว่าง และพื้นผิว ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

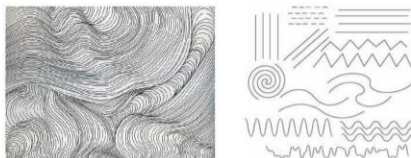
๒.๑ จุด (Dot) หมายถึง ทัศนธาตุที่มีขนาดเล็กที่สุด เป็นรอยหรือแต้มที่มีลักษณะกลม ไม่มีความกว้างความยาวความหนาหรือความสูง และถือเป็นหนึ่งในทัศนธาตุพื้นฐาน ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของทัศนศิลป์

ภาพที่ ๕ ตัวอย่างองค์ประกอบเรื่องจุด

๒.๒ เส้น (Line) เส้นเป็นพื้นฐานสำคัญของศิลปะทุกแขนง เป็นการนำจุดหลาย ๆ จุดมาเรียงต่อกันไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งเป็นทางยาว โดยลักษณะของเส้นสามารถส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้ชมได้ ดังนี้

- เส้นนอน ให้ความรู้สึกกว้างขวาง เรียบสงบ นิ่ง ราบเรียบ ผ่อนคลายสายตา
- เส้นตั้ง ให้ความรู้สึกสูงส่ง มั่นคง แข็งแรง รุ่งเรือง
- เส้นเอียง ให้ความรู้สึกไม่มั่นคง เคลื่อนไหว รวดเร็ว แปรปรวน
- เส้นโค้ง ให้ความรู้สึกอ่อนไหว สุภาพอ่อนโยน สบาย นุ่มนวล เข้ายวน
- เส้นโค้งก้นหอย ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว การคลี่คลาย ขยายตัว มีนงง
- เส้นฉีกแฉกหรือเส้นฟันปลา ให้ความรู้สึกรุนแรง สับสนวุ่นวาย ตื่นเต้น และ การขัดแย้ง
- เส้นประ ให้ความรู้สึกไม่ต่อเนื่อง ไม่มั่นคง ไม่แน่นอน

ภาพที่ ๖ ตัวอย่างองค์ประกอบเรื่องเส้น

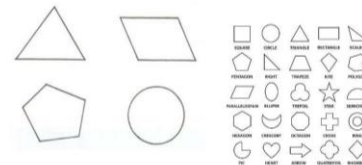
๒.๓ รูปร่าง (Shape) หมายถึง เส้นรอบนอกทางกายภาพของวัตถุ มีลักษณะเป็น ๒ มิติ มีทั้งความกว้างและความยาว โดยรูปร่างแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑) รูปร่างธรรมชาติ (Natural Shape) หมายถึง รูปร่างที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น คน สัตว์ และพืช เป็นต้น

ภาพที่ ๗ ตัวอย่างรูปร่างธรรมชาติ

๒) รูปร่างเรขาคณิต (Geometrical Shape) หมายถึง รูปร่างที่มีโครงสร้างแน่นอน เช่น รูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยม และรูปวงกลม เป็นต้น

ภาพที่ ๘ รูปร่างเรขาคณิต

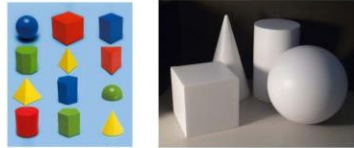
๓) รูปร่างอิสระ (Free Shape) หมายถึง รูปร่างที่เป็นเสรี ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนของตัวเอง เป็นไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น รูปร่างของหยดน้ำ เมฆ และควัน เป็นต้น

ภาพที่ ๙ รูปร่างอิสระ

๒.๔ รูปทรง (Form) หมายถึง โครงสร้างที่มองเห็นได้เป็น ๓ มิติ มีทั้งส่วนกว้าง ส่วนยาว ส่วนหนา หรือส่วนลึก ให้ความรู้สึกว่ามีมวล ปริมาตร และน้ำหนัก

ภาพที่ ๑๐ ตัวอย่างองค์ประกอบรูปทรง

๒.๕ น้ำหนัก (Value) หมายถึง ความเข้ม ความอ่อนของแสงเงาตามที่ประสาทตารับรู้ได้ ทำให้ภาพเกิดมิติ น้ำหนักทำให้รูปทรงมี ปริมาตร และให้ระยะแก่ภาพ มีแสงและเงา(Light & Shade)

ภาพที่ ๑๑ ตัวอย่างองค์ประกอบน้ำหนัก

๒.๖ สี (Color) หมายถึง ลักษณะของแสงที่ปรากฏขึ้นแก่สายตาและมองเห็นได้ สีทำให้เกิดความรู้สึกแตกต่างมากมาย มีทั้งเข้ม อ่อน หนักและเบา ทำให้รู้สึกสดใส ร่าเริง ตื่นเต้น ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึกที่แตกต่างกันไปเมื่อกระทบกับสายตา

ภาพที่ ๑๒ ตัวอย่างองค์ประกอบสี

๒.๗ บริเวณว่าง (Space) หมายถึง พื้นที่ว่างที่อยู่บริเวณโดยรอบวัตถุในภาพ ทำให้ภาพเกิดจุดเด่น และดูไม่อึดอัดจนเกินไป

ภาพที่ ๑๓ ตัวอย่างองค์ประกอบบริเวณว่าง

๒.๘ พื้นผิว (Texture) หมายถึง พื้นผิวของวัตถุต่างๆ ที่ให้ความรู้สึกแตกต่างกัน เช่น ขรุขระ สั้น หยาบ เป็นต้น

ภาพที่ ๑๔ ตัวอย่างองค์ประกอบพื้นผิว

แม้ว่าองค์ประกอบศิลปะแต่ละแขนงจะมีความแตกต่างกันดังที่กล่าวข้างต้น แต่ก็สามารถนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาบูรณาการสร้างงานศิลปะที่น่าสนใจได้ บนพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจและจินตนาการของแต่ละคน เช่น การแสดงละครเวทีนั้นใช้องค์ประกอบดนตรี ที่ศนศิลป์ นาฏศิลป์มาบูรณาการให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องของละครเวที นักเรียนอาจนำความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบศิลปะแต่ละแขนงที่ได้เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

ตัวอย่าง

ใบงาน

ใบงาน เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของงานทัศนศิลป์และนาฏศิลป์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง เปรียบเทียบองค์ประกอบในงานศิลปะ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง เปรียบเทียบองค์ประกอบในงานดนตรีและงานศิลปะอื่น

รายวิชา ศิลปะ (สาระดนตรี) รหัสวิชา ศ๒๓๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

องค์ประกอบทัศนศิลป์
(ทัศนธาตุ)

ตัวอย่าง

ใบงาน

ใบงาน เรื่อง แผนผังความคิดสรุปความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของงานทัศนศิลป์และนาฏศิลป์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง เปรียบเทียบองค์ประกอบในงานศิลปะ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง เปรียบเทียบองค์ประกอบในงานดนตรีและงานศิลปะอื่น

รายวิชา ศิลปะ (สาระดนตรี) รหัสวิชา ศ๒๓๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

องค์ประกอบ
ในงานนาฏศิลป์

จับสลาก

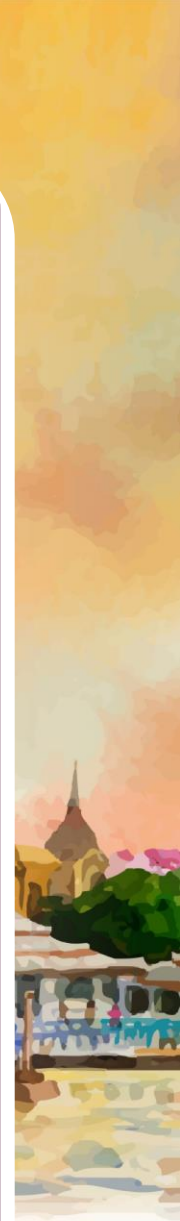
องค์ประกอบของคนตรี
และงานศิลปะอื่น

กิจกรรม

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบของดนตรีและงานศิลปะแขนงที่จับสลากได้ โดยเปรียบเทียบทั้งจุดแตกต่างและจุดคล้ายหรือเหมือนกัน (การวิเคราะห์จุดเหมือนให้นักเรียนเชื่อมโยงความหมายหรือหน้าที่ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของงานดนตรีและงานศิลปะอื่น)

กิจกรรม

คำชี้แจง(ต่อ) ให้นักเรียนที่เปรียบเทียบงานดนตรีกับงานทัศนศิลป์จับคู่กับเพื่อนที่เปรียบเทียบงานดนตรีกับงานนาฏศิลป์ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานการเปรียบเทียบซึ่งกันและกัน จากนั้นให้บันทึกผลงานของเพื่อนลงในใบงานของตนเอง

ตัวอย่าง

ใบงาน

ใบงาน เรื่อง การเปรียบเทียบองค์ประกอบของงานดนตรีและงานศิลปะอื่น
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง เปรียบเทียบองค์ประกอบในงานศิลปะ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง เปรียบเทียบองค์ประกอบในงานดนตรีและงานศิลปะอื่น
รายวิชา ศิลปะ (สาระดนตรี) รหัสวิชา ศ๒๓๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

คำชี้แจง ให้นักเรียนวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบของดนตรีและงานศิลปะแขนงที่จับสลากได้ โดยเปรียบเทียบทั้งจุดแตกต่างและจุดคล้ายหรือเหมือนกัน (การวิเคราะห์จุดเหมือนให้นักเรียนเชื่อมโยง ความหมายหรือหน้าที่ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของงานดนตรีและงานศิลปะอื่น)

องค์ประกอบของดนตรี	องค์ประกอบของ.....
จุดคล้าย/เหมือนขององค์ประกอบ	
บันทึกเพิ่มเติมจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	

ស្រុប

คำถาม

- องค์ประกอบของงานดนตรี มีอะไรบ้าง
- องค์ประกอบของงานทัศนศิลป์ มีอะไรบ้าง
- องค์ประกอบของงานนาฏศิลป์ มีอะไรบ้าง

สรุป

องค์ประกอบของงานดนตรี งานทัศนศิลป์และงานนาฏศิลป์
แม้ว่าจะมีความสอดคล้องและแตกต่างกัน แต่เราสามารถใช้ **ความรู้**
ความคิดสร้างสรรค์ ในการนำองค์ประกอบของงานศิลปะแขนงต่าง ๆ
มาบูรณาการหรือนำมาผสมผสานเป็นผลงานศิลปะที่สมบูรณ์ได้
เช่น การแสดงโขนฉาก หรือการแสดงละครเวที

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง การสร้างสรรค์ดนตรีเบื้องต้น

